

ského Institut d'études politiques prezentoval výzkum změn politické reprezentace a veřejného prostoru v postkomunistické éře v České republice. Z genderové perspektivy se zaměřil na transformaci veřejného prostoru, historicky ojedinělou redistribuci moci a nový vznik genderově segregovaných oblastí veřejného života. Možnosti komparace pak poskytla Irmina Matonyha z Institutu sociálních věd ve Vilniusu, která se zabývala „bojem“ žen o uznání na nejvyšších pozicích politické reprezentace v Litvě. V perspektivě srovnání s Českou republikou poukázala zejména na fakt politické viditelnosti žen na nejvyšších pozicích již od počátku transformačního období, což umožnilo vytvořit určitý precedens. Nicméně i přesto jsou v Litvě jako jinde vztahy mezi pohlavími v politice ovlivňovány fenoménem tokenismu, kdy jsou ženám přidělovány genderově stereotypní oblasti jako rodinná a sociální politika či vzdělávání, a ženy tak v parlamentu zaujímají postavení „druhých mezi prvními“.

Explicitně kvótám byly věnovány dva poslední příspěvky konference přednesené Leou Sgier z ženevské Faculté des sciences économiques et sociales a Mariette Sineau z Centre de recherche politique IEP. První z nich se věnovala srovnání debaty ohledně kvót a jejích výsledků ve Francii a Švýcarsku v závislosti na odlišném ideologickém pozadí těchto dvou vyspělých zemí. Mariette Sineau se pak v závěrečném příspěvku zabývala politickou situací ve Francii, kde jsou kvóty s odkazem na revoluční ideály interpretovány jako protiklad republikánských principů a kultury univerzalizmu. Nicméně v souvislosti s oslabením národního státu a krizí reprezentace byl nakonec ve Francii v roce 2000 přijat zákon, který zahrnoval rovněž mechanismus kvót. Jeho dodržování mělo být garantováno systémem sankcí při nedodržení předepsaného poměru mužů a žen na kandidátních listinách. Srážky státního příspěvku jsou ovšem pro strany nedostatečnou motivací a paradoxně tak v Národním shromáždění v posledních volbách došlo k dalšímu snížení počtu žen. Nicméně, jak uzavřela Si-

neau, i neefektivní zákon může mít symbolický význam.

Závěrečného shrnutí se ujala Marie Čermáková ze Sociologického ústavu AV ČR, která vyzdvihla zejména význam interdisciplinárního zkoumání dané problematiky a přínos komparativních analýz. Trefně rovněž vystihla jediný společný bod argumentů proti kvótám, jímž je fakt, že jsou proti. Odmítnutí kvót je v různých zemích odvozováno a zdůvodňováno jinými principy a na základě zcela odlišných úvah, které často vědomě pomíjejí efektivnost tohoto prostředku pro prosazení rovnosti v politickém zastoupení žen a mužů. Je proto na místě ocenit uspořádání konference *Gender a politika v rozšířené Evropě*, která poskytla prostor jak pro prezentaci aktuálních otázek a problémů, tak pro veřejnou diskusi ohledně zastoupení žen v politice, jež v České republice stále chybí. Zejména s ohledem na předvolební období v ČR je nutné intenzivně upozorňovat na problém nepoměrného zastoupení žen a mužů v politické reprezentaci země a zapojit do diskuse rovněž muže, ve většině případů je totiž tato otázka vnímána a prezentována jako problém samotných žen, nikoli společnosti jako celku.

Zuzana Uhde

Prezentace časopisu *Восточноевропейские исследования*

Praha, Vila Lanna, 5. prosince 2005

Počátkem prosince loňského roku se pod patronací Sociologického ústavu AV ČR uskutečnilo půldenní setkání, na němž byl české akademické veřejnosti představen nově založený časopis *Восточноевропейские исследования* (Východoevropské studie). Časopis, který vychází v ruštině a jehož vydavatelem je Ruská akademie věd, uvedla jeho zakladatelka a šéfredaktorka Natalia Korovicyna společně s druhým šéfredaktorem Ladislavem Macháčkem, působícím na Univerzitě Cyrila a Metoděje v Trnavě. V prostorách Lannovy vily se při této příležitosti sešlo několik desí-

tek hostí z Ruska, Slovenska, České republiky a dalších zemí střední a východní Evropy. Kromě obou šéfredaktorů byli řečníky setkání moderovaného Milanem Tučkem velvyslanec Ruské federace v ČR A. L. Fedotov, Pavel Machonin (SOÚ AV ČR, Praha), Luba Kráľová (Univerzita P. J. Šafárika, Košice), Ilijana Marčeva (Bulharská akademie věd, Sofie) a Emil Voráček (HÚ AV ČR, Praha).

Za svou existenci vděčí časopis především iniciativě dvoučlenného rusko-slovenského redakčního týmu, kterému se pro jeho vydávání podařilo získat podporu Oddělení historicko-filologických věd Ruské akademie věd, Národního výboru ruských historiků a společné komise historiků Ruska a Slovenské republiky. V roce 2005 vyšla první dvě čísla, v letošním roce by časopis měl podle očekávání šéfredaktorského tandemu vycházet jako čtvrtletník. Časopis pomáhá řídit mezinárodní redakční rada, která, jak již jeho název dává tušit, sestává ze zástupců zemí střední a východní Evropy. Česká republika je zastoupena jmény Milana Tučka (Sociologický ústav AV ČR) a Oldřicha Tůmy (Ústav pro soudobé dějiny AV ČR), v redakční radě se dále nacházejí představitelé bulharských, maďarských, německých, polských, slovenských a samozřejmě ruských společenských a humanitních věd. Z týchž zemí, ale dále i kupříkladu z Běloruska nebo Srbska, pocházejí také autoři, kteří dosud v časopise *Восточноевропейские исследования* publikovali.

Nový časopis se profiluje jako důsledně mezinárodní a interdisciplinární periodikum. Vedle sociologických textů publikuje příspěvky z oborů, jako jsou politická věda, sociální antropologie nebo historie, což jistě ještě stále není vyčerpávající výčet všech oborových specializací přicházejících v úvahu. Územní zaměření časopisu je velmi široké již z povahy jeho koncepce a odráží se jak v množství studií věnovaných konkrétním zemím prostoru střední a východní Evropy, tak i komparativních pojednání snažících se o širší uchopení sociálních procesů probíhajících současně ve více zemích této oblasti.

Nestalo se jistě náhodou, že editorial prvního čísla časopisu oba spolueditoři věnovali tématu mezinárodních srovnávacích výzkumů ve střední a východní Evropě po roce 1989. Důležitým prvkem koncepce nového časopisu je také zdůrazňování domácích pohledů na problémy střední a východní Evropy, tj. záměr, aby časopis podporoval diskurz o těchto problémech rozvíjený vědci z regionu. V tom je možné spatřovat jeho odlišnost od existujících v angličtině vydávaných periodik, jako jsou kupříkladu *East European Politics and Societies*, *East European Quarterly* nebo *The Slavonic & East European Review*, v nichž se uplatňuje, podotkneme, že neméně legitimní, perspektiva vnější, tj. převážně západních autorů.

Velká je i šíře témat, kterým je na stránkách nového časopisu věnována pozornost. Již seznam těch, která se objevila v prvních dvou číslech, je velmi rozsáhlý: proměny ruských politických institucí, postsovětská transformace, občanská společnost na Slovensku, krystalizace sociálního statusu v české společnosti, střední třídy v Polsku, proměny polského venkova, srbské ekonomické elity, mladí lidé a evropská identita ve Slovenské a České republice, výzkum veřejného mínění na Slovensku koncem 40. let minulého století, *perestrojka* ve vnímání ruských občanů, modernizace v balkánských zemích, sociální nerovnosti a globalizace, nové sociální hierarchie v postkomunistických společnostech, religiozita ruského obyvatelstva, proměny hodnot běloruské populace, neokonzervativní pohledy na ruskou společnost, maďarské kulturní elity, bulharská opoziční kultura 80. let, kultura smíchu v nových vrstvách ruské společnosti. Z tohoto výčtu je také patrné, že nový časopis je otevřen nejrozumnějším podoborům, specializacím a variantám sociologie stejně jako dalších disciplín.

Mezi dosavadními přispěvateli do nového ruského časopisu se nachází řada známých jmen, z nichž uvedme kupříkladu Pavla Machonina, Klause Müllera, Henryka Domańského nebo již zesnulého slovenského sociologa Roberta Roška. V tento okamžik je

předčasné uvažovat o tom, v jaké podobě, a zda vůbec, se autorský okruh ustálí nebo zda šéfredaktoři časopisu budou z širokého rezervoáru autorů střední a východní Evropy čerpat stále nová jména. Již teď je však patrné, že v časopise nepřevažuje zastoupení ruských autorů, ale naopak zcela jednoznačně zástupci jiných než ruských společenských věd.

Восточноевропейские исследования jsou koncipována jako odborný časopis a mají tomu odpovídající obsahovou strukturu. Hlavní rubriku představují *Stati*, dále následují *Sociologické výzkumy*, rubrika *Vědecký život* a *Recenze*. Budiž poznamenáno na okraj, že v prvním čísle nového časopisu se v recenzní rubrice objevil profil *Sociologického časopisu/Czech Sociological Review* spolu s profily dalších tří regionálních sociologických časopisů – slovenské *Sociológia*, polských *Studia socjologiczne* a maďarského časopisu *Szociológiai Szemle*.

Natalia Korovicyna a její slovenský spolupracovník Ladislav Macháček se dle svého vlastního vyjádření v editorialech k druhému číslu časopisu snaží zacelit mezeru, která vznikla jako důsledek bouřlivých sociálních a politických proměn konce 80. let minulého století, kdy se s rozpadem sovětského impéria dostavila hluboká krize mimo jiné i v oblasti vědeckého zájmu a vzájemných vědeckých vztahů mezi státy postkomunistické střední a východní Evropy na jedné straně a bývalými sovětskými republikami, zejména však Ruskou federací, na straně druhé. Onou mezerou, již časopis hodlá pomoci zaplnit, je nedostatečná komunikace mezi společenskými vědci střední a východní Evropy a absence společného hledání pohledů na proměny, kterými všechny země tohoto regionu procházejí. Dvojice šéfredaktorů odmítá jako „ideologický mýtus“ názor, že mezi postkomunistickými zeměmi střední a východní Evropy a postsovětskými státy existují nepřeklenutelné rozdíly bránící tomu, aby byly analyzovány společně. Naopak, šéfredaktoři jsou přesvědčení o tom, že prostor střední a východní Evropy je možné zkoumat jako

soubor států či – lépe – společností, v nichž probíhají obdobné sociální procesy a které čelí v mnoha ohledech identickým výzvám.

Ať je tomu s porovnatelností celé škály procesů probíhajících v různých skupinách postkomunistických společností jakkoli, zdá se být mimo jakoukoli pochybnost, že srovnání s jinými společnostmi vystavenými alespoň v některých ohledech podobným problémům může být pro české sociální vědy jen přínosné. Doby, kdy se v Česku mohlo pohlížet na srovnávání s jinými postkomunistickými státy, včetně těch nejbližších, jako na něco bezmála potupného, pominuly již počátkem druhé poloviny 90. let, ale přesto i dnes může mít pro české čtenáře konfrontace s jinými zeměmi postkomunistického a zejména postsovětského prostoru nádech čehosi nepatřičného, nebo přinejmenším zbytečného. To je jistě dáno dominantní prozápadní orientací české stejně jako drtivé většiny dalších postkomunistických transformačních cest a tím, že sametová a další revoluce byly „dohánějícími“ revolucemi ve smyslu, které tomuto termínu dal počátkem 90. let Jürgen Habermas. Nicméně aspirace se neproměňují v realitu ze dne na den a pro samé dohánění a konkurenci se ještě nemusí zapomínat na možnosti užitečné spolupráce a vzájemného učení v rámci prostoru, který snad jen v těch nejhorších dobách držely pohromadě pouze sovětské zbraně.

Bez alespoň krátkého komentáře by nemělo zůstat rozhodnutí šéfredaktorů časopisu vydávat v ruštině, a tím tedy vzdorovat silnému tlaku angličtiny jako hegemonické *lingua franca* prosazující se i ve vzájemných stycích mezi badateli hovořícími různými slovanskými jazyky. Jeho rizikem, na které upozornili i někteří řečníci na setkání v Lannově vile, je, že činí časopis prakticky nepřístupným mnoha mladším badatelům ze střední a východní Evropy. Na straně druhé to však může pro některé z mladých autorů a badatelů být i podnětem k získání nové jazykové kompetence a rozšíření odborného zájmu i na společnosti, kde se nejen mluví, ale i píše jinak. Bezesporu pozitivní je potenciální role nového časopi-

su jako mostu, jímž do povědomí ruských sociálních vědců mohou pronikat výsledky práce sociologů z těch postkomunistických zemí, jako je Česká republika, kde znalost ruštiny nepatří v akademických kruzích již dlouho k vyžadovaným dovednostem.

Vznik nového časopisu je věcí vždy naprosto nesamozřejmou a velmi obtížnou. Neméně náročné je však časopis také udržet

a rozvíjet. Novému ruskému společenskovědnímu časopisu *Восточноевропейские исследования*, zejména pak jeho spiritus agens Natalii Korovicyně, druhému šéfredaktorovi Ladislavu Macháčkovi a všem dalším, kteří se na jeho vydávání podílejí, je proto třeba popřát do dalších měsíců a let jeho existence hodně nezbytné vytrvalosti.

Marek Skovajsa